

11^e jaargang
maart 2007

Flinterwille

Vlinderwerkgroep Friesland

Afdeling Noord van de
Nederlandse Entomologische Vereniging

VOORWOORD

Beste vlindervrienden,

De eerste dagvlinders vliegen al weer rond, het voorjaar is weer begonnen! Of eigenlijk: het is nooit winter geweest, de herfst is gewoon overgegaan in de lente en weer hebben we de schaatsen in het vet kunnen laten. Jammer, want ik ben en fanatiek schaatser, vooral van tochten, en dat kwam er dit jaar weer niet van. Helaas, wij bleven onder invloed van depressies en sommige mensen worden daar zelf ook wat depressief van en denken dat het nooit weer winter wordt. Maar laten we niet te somber doen: vlakbij, in Denemarken hebben ze wel een flinke portie winter meegekregen en ook in Noord-Amerika hebben ze een strenge winter beleefd. Men denkt soms dat zo'n zachte winter goed is voor de insecten, maar dat is maar de vraag. Sommige soorten, die normaal de Nederlandse winter niet kunnen overleven, zullen het juist nu wel kunnen redden. Maar de meeste inlandse insecten kunnen waarschijnlijk beter lage temperaturen verdragen dan een zachte, vochtige omgeving met kans op schimmels en andere infecties. Het is dus afwachten hoe het er binnenkort met de dag- en nachtvlinders voor zal staan.

Voor de dagvlinderliefhebbers is de komende voorjaarsbijeenkomst erg aantrekkelijk: een belangrijk onderdeel van het programma is gereserveerd voor een lezing over Afrikaanse dagvlinders, vooral van het prachtige geslacht *Charaxes*. In deze Flinterwille vind u een introductie van de spreker over dit onderwerp, de heer Hein Boersma uit St Nicolaasgra.

Verder hebben we ook dit jaar weer een aantrekkelijk excursieprogramma samengesteld. Hierbij zijn twee nieuwheidjes: we organiseren één van de excursies (Appelscha) samen met de NEV-Noord en we gaan voor het eerst een weekend op stap, namelijk naar Ameland op 16 en 17 juni. Uiteraard moet men zich voor die laatste excursie wel van te voren opgeven; op bladzijde 10 staan de bijzonderheden.

De Zeeuwse vlinderwerkgroep heeft ook een eigen periodiek, genaamd "De Zeeuwse Prikkebeen". Daarin reageert Henk Wagenaar op een artikel in onze Flinterwille van oktober 2006, waarin werd gemeld, dat het totaal aantal macro's in Friesland nu 641 bedraagt en dat de Zeeuwen dus hard moeten werken om ons aantal in te halen. De Zeeuwen werd daarbij veel succes toegewenst. Henk Wagenaar schrijft in de Prikkebeen van december 2006: "Natuurlijk gaan we die uitdaging aan. Of we de Friezen zullen inhalen weet ik niet, daarover durf ik geen uitspraak te doen. We worden echter goed in de gaten gehouden daar aan de andere kant van Nederland. Uiteraard wensen wij ook de Friezen veel succes toe met hun nachtvlinderproject. In Zeeland gaan we in elk geval voor de 600 soorten!"

In deze Flinterwille valt te lezen dat het aantal Friese macro-soorten inmiddels al weer groter is geworden, dus Zeeuwen, zet hem op!

Veel leesplezier toegewenst en graag tot de 19^e april.

Siep Sinnema

INHOUD

Voorwoord	pag.	1
Inhoud		2
Aankondiging Voorjaarsbijeenkomst 2007		3
Verslag Najaarsbijeenkomst 2006		4
Lezing Hein Boersma	Siep Sinnema	8
Excursies 2007		9
Nationale Nachtvlinder Nacht 2007	Siep Sinnema	13
Speerpuntgebied 2007	Gerard Bergsma	13
Resultaten speerpuntgebied 2006, Van Oordt's Mersken	Gerrit Tuinstra	14
Inventarisatie collectie Natuurmuseum Fryslân	Henk Hunneman	16
Determinatiedag 13 januari 2007 in Hemrik.	Jannie Sinnema	19
Interessante macrolepidoptera uit Beetsterzwaag - 2006	Tymo Muus	19
Soortenrijkdom Friesland in kaart gebracht	Auke Hunneman	22
<i>Eilema complana</i> versus <i>Eilema lurideola</i>	Gerrit Tuinstra	24
Tweede zoektocht naar de Sleedoornpage.	Siep Sinnema	26
Nieuwe soort voor Nederland	Gerrit Tuinstra	27
Interesante vlindersites op internet		28
Ledenmutaties		28
Belangrijke data		29

Aankondiging voorjaarsbijeenkomst

Hierbij nodigen wij u uit voor de voorjaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland op **donderdag 19 april 2007** in het pand van **de Fûgelhelling, De Feart 1 te Ureterp**. Aanvangstijd: 's avonds om 20.00 uur.

De indeling van de avond is als volgt:

1. Opening.
2. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.
3. Lezing over Afrikaanse dagvlinders (speciaal het genus *Charaxes*) door Hein Boersma.
4. Pauze.
5. Ervaringen, mededelingen, inbreng van en door leden.
6. Powerpoint presentatie Schaopedobbe door Gerard Bergsma.
7. Rondvraag.
8. Sluiting.

Attentiepunten:

- Als u dia's of cd-roms hebt meegenomen, verzoeken wij u dit voorafgaande aan de bijeenkomst even bij de secretaris of de voorzitter te melden.
- De contributie (EUR 5,00 per jaar) kan worden voldaan bij onze penningmeester Luit de Zee. Overmaken kan ook naar gironummer 7223259 ten name van L. de Zee te Joure.
- Inge vulde waarnemingsformulieren kunt u zoals gebruikelijk inleveren bij Jannie Sinnema.
- Indien u over een computer beschikt, dan verzoeken wij u vriendelijk de gegevens in **excel** in te voeren en het bestand ten behoeve van de vlinderdatabase Friesland te mailen aan Siep & Jannie Sinnema, email-adres: **s.g.sinnema@wanadoo.nl** Voor de excel-file (opmaakprofiel) kunt u zich wenden tot Siep Sinnema, die dit in een bestandje naar u toe kan mailen.
- Wanneer u beschikt over een emailadres verzoeken wij u deze op de presentielijst te vermelden.

Namens het bestuur van de Vlinderwerkgroep Friesland.
Gerard Bergsma – secretaris.

De najaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland vond plaats op zondag 19 november 2006 in de Fûgelhelling te Ureterp. Aanwezig waren 23 leden. Er waren afmeldingen van de heer en mevrouw Hoornveld, Hans Bijl, Annie Trinks, Dick Goslinga.

1. De voorzitter opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. Er zijn twee nieuwe leden, Hendrik Post (hier aanwezig) en Jetty Keegstra.

2. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.

Op 1 november 2006 is de tweede versie van de Digitale Natuuratlas Fryslân op internet geplaatst. Te bereiken via <http://www.fryslan.nl>

Het bestuur heeft van de Vlinderstichting bericht ontvangen, dat er een restant exemplaren van de Dagvlinders in Fryslân ter beschikking is gekomen.

De ingekomen stukken worden voorgelezen door de secretaris en ter inzage neergelegd.

3. Ervaringen, mededelingen, inbreng van en door leden.

Judith Bouma heeft medio juli 2006 een afwijkende vorm van de gehakkelde aurelia waargenomen. Verder eind juni een copulatie van het eikenblad (*Gastropacha quercifolia*) en een kolibrievlinder. In het Fochteloöerveen zag ze 191 exemplaren van het veenhooibeestje en honderden rupsen van de sint-jacobsvlinder.

Andy Saunders heeft afgelopen jaar geïnventariseerd in de eendenkooi bij de Uilesprong (St.Nicolaasga). Hij nam er 56 soorten macrovlinders waar.

Heert Hein Kuipers zag op 25 en 26 juni een kolibrievlinder, op 18 juli een gele luzernevlinder. Op 17 oktober trof hij 10 dagvlinders aan op één plant. Een kennis van hem zag op 5 en 7 augustus een rouwmantel.

Hilco Meijer had in de eerste week van juli circa 100 nachtvlindersoorten op licht, waaronder *Synanthedon myopaeformis* (appelglasvlinder). Bij de Fûgelhelling vond hij een rups van *Shargacucullia scrophulariae* (helmkruidvlinder).

Piet Zumkehr had 12 rouwmantels dit jaar. Hij heeft bijna alle trekvlindersoorten wel gezien. Hij heeft waargenomen: honderden rupsen van *Malacosoma neustria* (ringelrupsvlinder), *Perizoma blandiata* (ogentroostspanner), *Lithosia quadra* (viervlakvlinder), *Utetheisa pulchella* (prachtbeer) en *Hippotion celerio* (Wingerdpijlstaart). Piet vertelt over de 'Stichting Papua Insecten' (zie <http://www.papua-insects.nl>). De stichting stelt zich ten doel om in samenwerking met biologiestudenten in Indonesisch Nieuw Guinea en insectenkundigen in de wereld de insectenfauna van Papua Indonesia te onderzoeken om zogenaamde biodiversiteits 'hotspots' te kunnen traceren en zo bij te dragen aan de bescherming van het regenwoud. De biodiversiteits 'hotspots' zijn gebieden die beslist

beschermd moeten worden. Papua Indonesia bestaat nu nog voor 70% uit regenwoud en is daarmee één van de grootste en meest ongeschonden natuurgebieden ter wereld. Het is onze plicht deze reserve voor het nageslacht te behouden. Biologiestudenten van plaatselijke universiteiten zijn zich hiervan zeer bewust. Wij kunnen ze helpen door hen financieel te steunen (bankrekeningnummer 67.36.60.087 ten name van Stichting Papua Insecten - Stadskanaal). Ga eens een kijkje nemen op de website en klik dan op 'Insecten'. De bedoeling is natuurlijk ook om de vlinders van voormalig Nederlands Nieuw Guinea in kaart te brengen. Er wordt een educatief project gestart om de belangstelling van biologiestudenten te wekken voor de natuurbescherming daar.

Hendrik Post meldt, dat het oranjetipje ook maagdenpalm (*Vinca minor*) als waardplant gebruikt. Hij heeft veel atalanta's gezien en een kolibrievlinder. Met Eco Tourist Services (ETS) is hij naar Bulgarije geweest. Daar is veel aandacht besteed aan nachtvlinders. Hendrik heeft een gids van ETS in huis voor wie belangstelling heeft.

Wiebe Poppe: een doodshoofdvlinder in Langezwaag en 7 keer de kolibrievlinder in eigen tuin. Verder 80 gehakkelde aurelia's en de laatste atalanta zag hij op 9 november. Hij had dit jaar de beschikking over 2 vergunningen; voor het Oosterschar en voor de 'Blauwgraslanden'. Belangwekkende waargenomen soorten nachtvlinders: *Notodonta tritophus* (wilgentandvlinder), *Spilosoma urticae* (sneeuwbeer), *Phragmataecia castaneae* (rietluipaard), *Zeuzera pyrina* (gestippelde houtvlinder), *Leucoma salicis* (satijnvlinder), *Leucodonta bicoloria* (tweekleurige tandvlinder), *Furcula bifida* (wilgenhermelijnvlinder).

Auke Hunneman vertelt iets over de stand van zaken met betrekking tot de Atlas van de Nachtvlinders. Er zitten nu 103.000 records in de database. Circa 82% hiervan zijn waarnemingen verricht door de Vlinderwerkgroep Friesland. Inmiddels heeft hij een kaartje van de provincie Fryslân vervaardigd met daarop het aantal soorten nachtvlinders per uurhok. Alleen boven Sneek is nog 1 blanco uurhok te zien. Verder heeft hij de top vijf van soortenrijkste uurhokken in Fryslân vastgesteld.

Henk Hunneman: in opdracht van It Fryske Gea hebben hij en Auke een onderzoek verricht inzake het beheer van de gebieden waar de zilveren maan voorkomt om te bezien hoe het leefmilieu van deze kwetsbare parelmoervlinder kan worden verbeterd. Over hun bevindingen hebben zij een brief aan It Fryske Gea gestuurd. Hopelijk kan er iets met hun aanbevelingen worden gedaan.

Johan Meijer heeft dit voorjaar een lange reis door Scandinavië gemaakt. Daar heeft hij diverse keren rouwmantels gezien. Op 15 juli was hij weer terug in Nederland. De plant 'Betonie' (*Stachys officinalis*) bloeide op dat moment uitbundig en zat vol met vlinders. Tal van gehakkelde aurelia's gezien; echter geen argusvlinders, wat Johan opmerkelijk vindt, omdat die elk jaar wel in zijn tuin aanwezig zijn.

Anja Kerkhof heeft een ligusterpijlstaart gezien. Ze heeft de nieuwe veldgids 'Nachtvlinders' aangeschaft. Hiermee heeft ze al een aantal nachtvlinders op naam kunnen brengen.

Saskia Hoornveld heeft op Terschelling een resedawitje waargenomen. Verder heeft ze een koninginnenpage, een glasvleugelpijlstaart en 3 kolibrievlinders gezien. Op 14 november nog een atalanta en op 17 november nog een kleine vos en een dagpauwoog.

Hessel Hoornveld jr. laat foto's zien van achtereenvolgens: *Synanthedon formicaeformis* (wilgenwespvliinder), Klokjesgentiaan met eitjes van het gentiaanblauwtje, gele luzernevlinder, icarusblauwtjes (copula), mannetje van de nachtpauwoog, een onbekende bladroller (met een aparte tekening op de voorvleugels), rups van de gehakkelde aurelia, een rugstreppad (*Bufo calamita*), een citroenvlinder (gefotografeerd onder tegenlicht), een grote rupsendoder (*Ammophila sabulosa* - graafwesp), een exemplaar van *Lythria cruentaria* (zuringspanner) die door een vogel (tapuit?) op een grasspriet is geprikt.

Arnold Slagter vond het geen bijzonder vlinderjaar. Weinig soorten dagvlinders gezien, zelfs geen argusvlinders of zwartsprietdikkopjes, maar wél een gele luzernevlinder! In de Ooipolder bij Nijmegen heeft Arnold een koninginnenpage waargenomen. Verder heeft hij tijdens een workshop van de kerk in zijn woonplaats een foto van de kleine vos op kaartjes laten drukken en deze laten plastificeren. In de workshop mocht hij over zijn vlinderhobby vertellen. De bezoekers kregen na afloop allemaal zo'n kaartje mee naar huis. Dit werd zeer gewaardeerd. Het blijkt een leuke manier om reclame voor vlinders te maken. Arnold laat ons vervolgens een exemplaar van zo'n kaartje zien.

Gerrit Tuinstra vertoont een powerpoint presentatie over activiteiten van het afgelopen jaar in Fryslân, Groningen, Zeeland en Zuid-Limburg.

Van Lauwersoog: *Actebia praecox* (slanke groenuil), een vlinder van stuifzand, *Heliopsis viriplaca* (lichte daguil).

Van het Wijnjeterper Schar: *Mythimna vitellina* (geen Nederlandse naam - nieuwe soort voor Fryslân - 3 keer gezien dit jaar door Gerrit, Henk & Auke Hunneman, Philip Zeinstra), *Eratophyes amasiella* (micro-familie Oecophoridae).

Van Lauwersmeer: *Lampropteryx suffumata* (geen Nederlandse naam), *Eulithis prunata* (wortelhoutspanner), een afwijkende vorm van *Xanthorhoe ferrugata* (vierbandspanner), *Agrochola circellaris* (bruine herfstuil).

Van Zuid-Limburg: koninginnenpage en boswitje, *Aplocera plagiata* (streepblokspanner), *Horisme tersata* (egale bosrankspanner), *Horisme vitalbata* (bruine bosrankspanner), *Melanthia procellata* (witvlekbosrandspanner); *Siona lineata* (vals witje), *Pseudopanthera macularia* (boterbloempje), *Ecliptopera capitata* (springzaadspanner).

Enkele opmerkingen: *Melanthia procellata* lijkt sterk op de bij ons voorkomende *Mesoleuca albicillata* (brummelspanner) en *Ecliptopera capitata* lijkt op de bij ons voorkomende *Ecliptopera silaceata* (marmerspanner).

Van Zeeland: *Cyclophora porata* (eikenoogspanner), *Rhodostrophia vibicaria* (paarsbandspanner), *Scopula imitaria* (ligusterstipspanner), *Epirrhoe galiata* (walstrobandspanner), *Mythimna litoralis* (helmgrasuil).

L uut de Zee heeft op 14 juli een keizersmantel in de Haulster Bosschen gezien.

Gerard Bergsma: een rouwmantel op 5 augustus en een kolibrievlinder op 13 augustus in eigen tuin.

John Boosman: inventarisatie eigen tuin. Enkele opmerkingen: het bont zandoojje heeft zich geweldig gemanifesteerd, het bruin zandoojje en de gehakkelde aurelia deden het beide beter dan vorig jaar, terwijl de dagpauwoog minder goed dan anders was vertegenwoordigd. Na enkele jaren onderzoek ontstaat er een aardig beeld van de situatie in zijn tuin. Verder heeft John nog een kolibrievlinder waargenomen. Ook heeft hij een onderzoek naar eitjes en rupsen van het oranjepitje gedaan (zie artikel in 'Flinterwille' van oktober 2006). Hij schrijft er nog een artikel over voor het blad 'Vlinders' van de Vlinderstichting.

Siep Sinnema laat beelden zien van de kolibrievlinder, *Chloroclysta siterata* (papegaaitje), *Dichonia aprilina* (diana-uil), *Lithophane leautieri* (coniferenuil) op 11 oktober 2006 in Hemrik en op 12 oktober in het Wijnjeterper Schar (Hilco Meijer). Het is een nieuwe soort voor Friesland. De vlinder is al vanaf 1980 bezig aan een gestage opmars door Nederland. De rups leeft, zoals de Nederlandse benaming al aangeeft, op coniferen. Verder waargenomen *Conistra rubiginea* (gevlekte winteruil), *Helicoverpa armigera* (geen Nederlandse naam), *Chrysodeixis chalcites* (Turkse uil) en *Macdunnoughia confusa* (getekende gamma-uil), een trekvlinder die nog maar weinig is gezien in Fryslân, maar die ook aan een opmars door Nederland is begonnen.

4. Pauze.

Vervolg van punt 3

Tymo Muus laat een Powerpoint presentatie zien van interessante nachtvlinders in en rond Beetsterzwaag. De volgende soorten komen aan bod: *Orthosia miniosa* (eikenvoorjaarsuil), *Orthosia populeti* (populierenvoorjaarsuil), *Lycia hirtaria* (dunvlerkspanner), *Hadena compta* (witband-silene-uil), *Larentia clavaria* (malvabandspanner), *Helicoverpa armigera* (geen Nederlandse naam), *Parastichtis suspecta* (populierenuil), *Parastichtis ypsilon* (wilgenschorsvlinder), *Conistra rubiginea* (gevlekte winteruil), *Conistra erythrocephala* (roodkopwinteruil), *Chloroclysta siterata* (papegaaitje) en *Operophtera fagata* (berkenwintervlinder). Over de juistheid van de determinatie van *Operophtera fagata* werd een korte discussie gevoerd. Verder de Pyralide *Udea ferrugalis* en de Gelechiide *Parachronistis albiceps*. Op een kaart toont Tymo de plekken waar hij de inventarisaties tussen juli 2005 en oktober 2006 heeft verricht. Ook laat hij de ontwikkeling van *Lithophane leautieri* (coniferenuil) van ei tot vlinder zien plus

opnamen van de rups van *Alsophila aescularia* (voorjaarsboomspanner) en van het imago en de rupsen van *Leucoma salicis* (satijnvlinder).

5. Verslag Nationale Nachtvlinder Nacht.

Siep Sinnema vertelt aan de hand van een Powerpoint presentatie nog het nodige over de gebeurtenissen tijdens de Nationale Nachtvlinder Nacht van 23 september 2006. De talrijkste vlinder van deze avond was *Noctua pronuba* (huismoeder). Voor een uitgebreide beschrijving van dit evenement zie 'Flinterwille' van oktober 2006.

6. Powerpoint presentatie Schaapedobbe bij Elsloo.

Deze wordt verschoven naar de voorjaarsbijeenkomst van 2007. Er is te weinig tijd.

7. Vlinderfilm.

Gerard Bergsma laat een interessante vlinderfilm zien over diverse wetenswaardigheden van tropische vlinders.

8. Rondvraag.

Hessel Hoornveld jr. accentueert nog eens, dat foto's maken van vlinders een prima oplossing is in plaats van ze te doden en te prepareren. Naar zijn mening zou men ook foto's van beschadigde of deels afgevlagen vlinders kunnen retoucheren.

9. Sluiting.

Siep Sinnema sluit de bijeenkomst en wenst iedereen een goede reis naar huis.

Lezing Hein Boersma - Siep Sinnema

De lezing, die Hein Boersma zal houden op onze voorjaarsbijeenkomst, belooft een interessant onderdeel van deze avond te worden. Omdat Hein Boersma bij de meesten van ons onbekend is, lijkt het me goed hem via dit artikelje even te introduceren. Overigens zullen lezers van de Leeuwarder Courant hem wel kennen, want in de oudejaarsbijlage van deze krant op 30 december 2006 was een complete pagina aan hem gewijd. Hein Boersma houdt zich bezig met het bestuderen van dagvlinders van westelijk Afrika. Regelmatig bezoekt hij landen in deze regio, de laatste tijd vooral Gambia en Senegal. De interesse voor deze vlinders ontstond eind jaren zestig, toen zijn werk hem naar Afrika bracht en hij in Ghana en Nigeria woonde. Hoewel hij inmiddels al weer vele jaren in Friesland woont, is de interesse voor de vlinders gebleven en is hij uitgegroeid tot een expert op het gebied van het geslacht *Charaxes*, een geslacht van prachtige dagvlinders dat

voornamelijk in Afrika voorkomt en meer dan honderd soorten omvat. In 1977 ontdekte hij in Nigeria een nieuwe ondersoort van *Charaxes eudoxes*, die zelfs zijn naam draagt: *Charaxes eudoxes boersmana*. Hein Boersma heeft inmiddels een prachtige verzameling opgebouwd en hiervan zullen we op onze voorjaarsbijeenkomst ongetwijfeld iets te zien krijgen. Verder werkt hij aan lijst, die een overzicht moet geven van alle dagvlinders, die voorkomen in Senegal en Gambia. Op dit moment beslaat die lijst al een kleine 300 soorten, toch wel een contrast vergeleken met de enkele tientallen soorten die we in Friesland aantreffen!

Excursies 2007

Zaterdag 26 mei: dag- en nachtvlinderexcursie in het Drents-Friese Wold bij Appelscha. (Vlinderwerkgroep Friesland en NEV-Noord)

Aanvang: 14.00 uur.

Plaats van samenkomst: Bezoekerscentrum Drents-Friese Wold aan de weg van Drachten richting Emmen (N381) ter hoogte van het kruispunt bij Appelscha. Komt u vanuit de richting Drachten, dan rijdt u tot aan de stoplichten op het kruispunt (ter hoogte van Appelscha) en sorteert u rechts voor om in westelijke richting af te slaan richting Elsloo (NB: dus niet linksaf naar Appelscha!). Meteen nadat u rechtsaf bent geslagen, ziet u direct aan uw linkerhand het bezoekerscentrum liggen. U neemt de tweede afslag naar links en rijdt dan recht op het bezoekerscentrum af. Er is ruim voldoende parkeergelegenheid. In het bezoekerscentrum kunt u ook eten en drinken bestellen, want er is een klein restaurantje in gevestigd. Wanneer u eerder komt dan 14.00 uur kunt u ook het bezoekerscentrum van binnen bekijken. Er is van alles te zien en te koop (boeken en natuurspullen).

Het Drents-Friese Wold is een Nationaal Park van grote allure en behoeft eigenlijk geen betoog. Het wordt beheerd door Staatsbosbeheer. De kern van het park bestaat uit een uitgebreid stuifzandgebied (het Aekingerzand) gelegen aan de grens met Drenthe. In 1990 is Staatsbosbeheer gestart om circa 200 hectare bos rond het Aekingerzand te kappen om zo het ecologisch belangrijke stuifzand levensvatbaar te houden. Uiteindelijk wordt het een afwisselend landschap met voedselarme bossen, stuifzanden, natte en droge heide, vennen en schrale graslanden. Kortom een dynamisch voedselarm landschap. Voor stuifzandgebieden geldt dat ze een unieke en zeldzame natuur met een eigen micro(woestijn)klimaat hebben. De temperatuur kan er op zomerse dagen extremer variëren, dan in de omliggende gebieden. Het Aekingerzand is het enige grote stuifzandgebied van Noord-Nederland en is daardoor zeer waardevol. Niet alleen vanwege het voorkomen van bijzondere en zeldzame planten, dieren (vogels, amfibieën, reptielen) en insecten, maar ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt. Het gebied is in het kader van de Habitatrictlijn aangewezen als speciale beschermingszone voor heide,

voedselarme veentjes, schraallanden, oeverkruiden en voor de kamsalamander. Door het kappen van overwegend monotoon en enig exotisch naaldbos (uitbannen van luwtewerking) en het realiseren van bepaalde natuurontwikkeling kunnen de voor het Aekingerzand geschikte milieus worden hersteld naar de kenmerken van een levend stuifzandmilieu. Uitgebreide bossen en heidevelden omgeven het Aekingerzand. De excursie begint vanaf de parkeerplaats bij het bezoekerscentrum. Vermoedelijk zullen we worden vergezeld door een aantal gasten die vanuit het bezoekerscentrum aan de excursie mee willen doen, omdat ze geïnteresseerd zijn in vlinders. We brengen o.a. een bezoek aan 't Groote Veen, de oostkant van het Aekingerbroek (het brongebied van de Vledder Aa) en het Aekingerzand. Als het weer meezit, wordt het een prachtige tocht.

's Avonds gaan we naar het beroemde vennetje en de Kraaiheidepollen aan de overkant (oostkant) van de N381 op jacht naar schemeringvlinders. Daarna gaan we daar op diverse plekken lichten en smeren. In deze omgeving is nergens stroom voorhanden. Aggregaten en op accu's werkende lichtvallen zijn hier dus noodzakelijk. Wellicht plaatsen we ook een lamp + bemanning bij het bezoekerscentrum zelf.

Contactpersoon: Gerard Bergsma. Tel. 0516-432414

Zaterdag en zondag 16 en 17 juni: dag- en nachtvlinderexcursie Ameland.

Van de Waddeneilanden is Terschelling het eiland dat het best onderzocht is op het gebied van (nacht)vlinders. Dat komt natuurlijk mede doordat het de woonplaats is van een aantal fanatieke vlinderaars en tevens leden van onze werkgroep. Ook op het westelijke buureiland Vlieland is (in het verleden) goed naar dag- en nachtvlinders gekeken, bijvoorbeeld door Camping, die in De Vlinders van Friesland regelmatig genoemd wordt bij waarnemingen van dit eiland. Van het oostelijk van Terschelling gelegen Ameland is veel minder van (nacht)vlinders bekend. En daarom lijkt het ons leuk om een keer een excursie naar dit waddeneiland te organiseren. We gaan dat doen op zaterdag 16 en zondag 17 juni. Net zoals bij iedere excursie van onze werkgroep is er een middag- en een avond/nachtexcursie. Uiteraard kan er gekozen worden voor uitsluitend de middagexcursie zodat diegenen zaterdagavond terugkunnen naar huis.

We hopen veel vlinders te zien. Mogelijk 's middags parelmoervlinders en 's avonds veel nachtvlinders.

We vertrekken op zaterdagochtend met de boot van 10.30 uur. Iedereen die mee gaat met deze excursie dient om uiterlijk 10.00 uur bij de boot aanwezig te zijn en zelf zijn/haar kaartje aan de balie te kopen (€11,45 per persoon voor een retourtje). Vooraf reserveren is niet nodig/mogelijk. Een ieder die materialen voor de nachtvlinderexcursie meebrengt (aggregaat, lamp e.d., inclusief slaapzak/luchtbed) en dus de zondag weer vertrekt, dient om uiterlijk 9.30 uur aanwezig te zijn om de spullen over te laden in de auto die we, uitsluitend voor het vervoer van deze

materialen, meenemen naar het eiland. Spullen voor de middagexcursie dienen gewoon als hand(-fiets)bagage te worden meegenomen door een ieder. Achterblijvende auto's kunnen geparkeerd worden op het (onbewaakte) parkeerterrein nabij de haven (€4,00 per dag; reserveren niet mogelijk).

De overtocht van Holwerd naar Ameland duurt ongeveer drie kwartier. Zodra iedereen, inclusief de auto met materialen, van de boot is kunnen we fietsen huren (ca. €6,00 per dag voor een fiets met een aantal versnellingen) om vervolgens naar Staatsbosbeheer te fietsen en daar enige info met betrekking tot de excursie te vernemen van de boswachter.

Aan het begin van de middag, zo rond een uur of één, hopen we dan op de plaats van bestemming voor de middagexcursie te zijn. Hierbij kunnen we ook alvast naar geschikte plekken voor de avondexcursie uitkijken. Dit zal overigens in overleg gaan met Staatsbosbeheer, wat te maken heeft met het feit dat we niet overal met de lamp kunnen gaan staan i.v.m. broedende vogels e.d.

Na de middagexcursie kunnen de mensen die niet op Ameland blijven voor de avondexcursie, met de boot van 18.30 (dat is de laatste boot van die zaterdag) weer van het eiland vertrekken naar Holwerd. De rest van de excursiegangers zal na de middagexcursie (zoals gewoonlijk) ergens een hapje gaan eten. Vervolgens kunnen we op zoek gaan naar de meest geschikte plekken voor de avondexcursie en daar de spullen klaarzetten of alvast wat rond gaan struinen op zoek naar de eerste nachtvinders.

Na de nachtexcursie worden de materialen weer verzameld in de auto en gaan we op de fiets naar Hollum, waar ons werkgroep lid Siebe Visser woont. Bij hem thuis kunnen we een paar uurtjes bijkomen/slapen. Iedereen dient voor zijn eigen zondagochtendontbijt te zorgen. Neem bijvoorbeeld wat broodjes en pakjes drinken mee.

Het is de bedoeling om zondag de boot van 12.30 uur terug te nemen. Mogelijk kunnen we zondagochtend nog iets gaan doen, bijvoorbeeld een leuke plek op het eiland bezoeken, maar dit hangt van de nog beschikbare tijd af. We zullen om ongeveer 13.15 weer in Holwerd met de boot aankomen.

We willen graag dat u zich voor deze excursie aanmeldt. Dit kan tot en met 19 april (de dag van de voorjaarsbijeenkomst van onze werkgroep). Geef daarbij aan of u ook mee gaat met de avondexcursie en of u daarvoor materialen meeneemt.

Contactpersoon: Gerrit Tuinstra, 0512-518246 of gerrittuinstra@wanadoo.nl.

Zaterdag 11 augustus: dag- en nachtvlinderexcursie Friese IJsselmeerkust en Kornwerderzand Aanvang: 13.30 uur.

Plaats van samenkomst: Parkeerplaats Kornwerderzand op de Afsluitdijk.

We verzamelen ons om 13.30 uur (let op de afwijkende aanvangstijd!) op de parkeerplaats; zowel aan de noord- als de zuidkant van de Afsluitdijk bevinden

zich terreintjes, die interessante soorten kunnen opleveren. Verder is het talud van de dijk zelf een plek waar we een grote kans hebben om trekvlinders waar te nemen.

Om ongeveer 14.30 uur vertrekken we naar de Makkumer Zuidwaard. Samen met de Noordwaard vormt het een soort schiereiland in het IJsselmeer, direct tegenover Makkum. Het zijn voormalige zandplaten, begroeid met riet, ruigten en struweel en omgeven door ondiep water. De ontwikkeling van deze gebieden is eigenlijk begonnen met de sluiting van de Afsluitdijk in 1932. Voor de kust lagen toen enkele banken en door de verlaging van het waterpeil bij de afsluiting, het verdwijnen van eb en vloed en de vervanging van zout door zoet water, kwamen deze banken permanent droog te liggen en begon de ontwikkeling van de vegetatie. In 1928 al werd een geul gebaggerd door de platen om de haven van Makkum bereikbaar te houden en daarmee werden Noord- en Zuidwaard gescheiden. De Noordwaard bleef een eiland, de Zuidwaard in over land te bereiken. Een groot deel hiervan bestaat uit rietpolders, de zuidpunt is een interessant natuurgebied. Nectarplanten als grote kaardenbol, koninginnenkruid, moerasspirea en moerasmelkdistel komen hier voor. Verder is het een groeiplaats van heelblaadjes. De Zuidwaard wordt beheerd door het Fryske Gea en ons lid Heert Hein Kuipers inventariseert hier. We zullen tijdens het tweede deel van de middagexcursie de Zuidwaard verkennen met opnieuw een goede kans op trekvlinders, zoals luzernevlinders.

Om 21.00 uur start de nachtexcursie bij het Oudemirdumer Klif. Hier is een terrein van Natuurmonumenten, direct aan de kust. Gezien de bijzondere situatie van dit gebied en de bijzondere flora op het Klif is dit een interessante plaats om de lampen te plaatsen. De afzettingen uit de ijstijd zijn door de Zuiderzee afgeslagen waardoor een zes meter hoog klif is ontstaan. Na de aanleg van de Afsluitdijk is de afkalving uiteraard gestopt en is het klif begroeid met interessante planten, zoals de knikkende distel en echt walstro. Onderlangs het Klif loopt het zogenaamde Groene Strand, waar zoutminnende planten herinneren aan de Zuiderzee periode. Uiteraard is het Klif wel een windgevoelige plaats en is de kans aanwezig dat de omstandigheden niet ideaal zijn. Daarom hebben we met Sjoerd Bakker afgesproken dat we, mocht dat nodig zijn, kunnen uitwijken naar de Wyldemerk bij Oudemirdum, een terrein van Staatsbosbeheer. Dat terrein ligt meer landinwaarts en is beter beschermt tegen de wind. We zullen bij de start om 21.00 uur bij het Oudemirdumer Klif besluiten waar we de lampen plaatsen.

Contactpersonen: Siep Sinnema, tel. 0516-471222 (op de dag zelf 06-15641087)

Zaterdag 20 oktober 2007: Bladmijnenexcursie in Ferwert.

Aanvang 11.00 uur.

Plaats en tijd van samenkomst: om 11.00 uur bij Zorgcombinatie Interzorg, Foswerterstrjitte 71 in Ferwert.

In overleg met Joop Kuchlein wordt dit jaar een gebied bezocht waarvan nog weinig van bladmineerders bekend is. In 2006 hebben we al een dag- en nachtvlinderexcursie rond Ferwert gehouden. Onder leiding van Leo Bot zullen we de bladeren in de diverse bosjes afzoeken naar vraatbeelden van de kleine rupsen van microvinders. We beginnen al 's morgens om 11 uur omdat Leo dan gelijk vanaf zijn aankomst in Harlingen richting Ferwert kan reizen. Aanbevolen wordt om zelf een lunchpakket mee te nemen.

Opgave vooraf wenselijk bij Jannie Sinnema 0516-471222.

Aangeraden wordt 20 oktober alvast in uw agenda te noteren, maar kort voor de excursie de website te raadplegen voor eventuele wijziging van de aanvangstijd.

Nationale Nachtvlinder Nacht 2007 – Siep Sinnema

De Nationale Nachtvlinder Nacht wordt dit jaar gehouden op vrijdagavond 7 september. We proberen, net als vorig jaar, weer op zo veel mogelijk locaties hieraan aandacht te schenken. Verder zal ik, net als vorig jaar, via Omrop Fryslân, Teletext, Leeuwarder Courant etc. provinciale publiciteit geven aan de locaties waar activiteiten zijn in het kader van de NNN. Daartoe is het wel nodig, dat ik tijdig de bijzonderheden (exacte plaats, aanvangstijd etc.) van iedereen doorkrijg. Ik neem namelijk aan, dat niet alle deelnemers weer op dezelfde plaats zullen staan als vorig jaar. Graag jullie medewerking dus. Te zijner tijd worden de exacte locaties uiteraard ook op onze website bekend gemaakt.

Speerpuntgebied 2007 – Gerard Bergsma

Dit jaar hebben we ons oog laten vallen op het Drents-Friese Wold. Na het afgelasten van de excursie van 27 mei vorig jaar in dit gebied in verband met het zeer onbetrouwbare weer die dag, heeft het bestuur van de Vlinderwerkgroep besloten het Friese deel van het Nationale Park Drents-Friese Wold een jaar lang onder de loep te nemen en ook een aparte excursie te houden op zaterdag 26 mei vanaf het Bezoekerscentrum. Zie elders in Flinterwille onder **Excursies 2007** alsmede ook voor een uitgebreide beschrijving van het totale gebied. Van Staatsbosbeheer hebben we vergunning gekregen om overal in het Friese deel van het Park te inventariseren, mits we ons aan enkele richtlijnen houden. Dat is

vanzelfsprekend. Daar de oppervlakte van het Park nogal omvangrijk is, denken we er een behoorlijke kluit aan te hebben. Wanneer iemand zin heeft om eens een avond mee te gaan, kan hij/zij zich opgeven bij Gerrit Tuinstra (0512-518246), Siep & Jannie Sinnema (0516-471222) of Gerard Bergsma (0516-432414).

Resultaten speerpuntgebied 2006, Van Oordt's Mersken – Gerrit Tuinstra

Het afgelopen jaar stond het gebied Van Oordt's Mersken als speerpuntgebied op het programma. Dit gebied, dat ligt tussen de dorpen Beetsterzwaag en Terwispe, is één van de Friese Natura 2000-gebieden. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het EU-beleid voor behoud en herstel van biodiversiteit (bron: www.minlnv.nl). Het gebied maakt deel uit van het beekdalsysteem van het Koningsdiep, één van de best bewaarde beekdalgedeelten in Noord-Nederland. Karakteristiek voor het beekdal zijn de hoger gelegen, vaak beboste zandgronden langs de flanken, en de lager gelegen natte graslanden langs de beek. Over het algemeen heeft het dal een weids en open karakter. Rietbegroeiingen komen voornamelijk voor langs het Koningsdiep. In het winterhalfjaar staat een groot deel van de beekdalgraslanden langs het Koningsdiep onder water. In het gebied gaat de middenloop van de beek over naar de benedenloop. Deze overgang valt samen met de overgang van de Friese Wouden naar het Lage Midden (bron: www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).

Kortom, een gevarieerd gebied dat aan veel soorten nachtvlinders ongetwijfeld een geschikt biotoop biedt. En dat was een van de redenen waarom we in het voorjaar van 2006 besloten om het gebied als speerpuntgebied aan te merken.

De nachtelijke inventarisaties zijn uitgevoerd door Siep en Jannie Sinnema, Henk en Auke Hunneman, Hilco Meijer en Gerrit Tuinstra. Op 27 mei hebben Siep en Jannie samen met Tymo Muus het gebied 's middags bezocht. Ook de boswachter in het gebied en tevens lid van onze werkgroep, Pieter Huisman, is een keer mee geweest tijdens een van de inventarisatie-avonden en heeft met eigen ogen kunnen zien dat er een rijke nachtvlinderfauna in het gebied aanwezig is. In totaal is het gebied vijftien keer bezocht. In onderstaande tabel worden de data en de daarop toegepaste methoden weergegeven.

datum	methode
7-apr	gesmeerd
15-apr	3 lampen
24-apr	1 lamp
3-mei	3 lampen
8-mei	1 lamp
17-mei	1 lamp
27-mei	's middags bezocht
10-jun	1 lamp

datum	methode
18-jun	1 lamp en gesmeerd
3-jul	1 lamp
16-jul	2 lampen
27-jul	1 lamp
13-sep	2 lampen
26-sep	gesmeerd
18-okt	1 lamp en gesmeerd

Op 7 april werd het gebied voor het eerst bezocht en werd er uitsluitend gesmeerd. Op ongeveer 45 bomen werd het zoete mengsel gesmeerd wat niet minder dan zo'n 3000 (!) exemplaren opleverde van de voorjaarsuil *Orthosia cruda*. Dit betekent dat er gemiddeld per boom meer dan 60 exemplaren van deze soort op de smeerplek zaten. Daarnaast zat er een exemplaar van *Orthosia populeti* van de smeer te snoepen. Dat het gebied goed bleek te zijn voor het genus *Orthosia* bleek ook tijdens de daaropvolgende inventarisatie-avonden. Zo werden op 15 april een exemplaar van de minder algemene *O. miniosa* gevangen en maar liefst 14 exemplaren van de minder gewone *O. populeti*. Van *O. miniosa* werden in totaal zes exemplaren waargenomen. Op 24 april werden maar liefst zeven *Orthosia*-soorten gevangen. Met uitzondering van *O. incerta* zijn dit alle soorten die in onze omgeving normaal gesproken waargenomen kunnen worden. Van *O. gracilis* werden twee exemplaren gezien. Dit is een soort van over het algemeen wat nattere gebieden en daarmee "prima passend" in dit gebied. De eerste pijlstaarten werden waargenomen op 17 mei, toen vier exemplaren van het groot avondrood (*Deilephila elpenor*) en één exemplaar van het klein avondrood (*Deilephila porcellus*) op licht kwamen.

Bijzonder was de vondst van Tymo van een rups van de plakker (*Lymantria dispar*). Recente waarnemingen van deze donsvlinder uit Friesland zijn zeldzaam. De soort is, voor zover bekend, de laatste jaren uitsluitend waargenomen door Wiebe Poppe, in Joure.

Op 18 juni werd gelicht en gesmeerd. De resultaten op smeer vielen tegen, uitsluitend de uilen *Charanyca trigrammica*, *Dypterygia scabriuscula*, *Trachea atriplicis* en *Noctua pronuba* werden op de stammen waargenomen.

Op de laatste inventarisatie-avond in Van Oordt's Mersken, op 18 oktober, werden maar liefst 32 verschillende soorten waargenomen, waarvan zeven soorten micro-nachtvlinders, o.a. de in 2006 zeer talrijke trekker *Nomophila noctuella*. Op smeer

verschenen die avond zeven soorten waaronder zo'n 300 exemplaren van *Conistra vaccinii* en maar liefst negen exemplaren van de prachtige uil *Dichonia aprilina*, die dezelfde avond ook op licht kwam. Daarnaast werden op het laken deze avond verschillende soorten waargenomen die ver buiten hun normale vliegtijd vlogen, waaronder de drie beevlinders *Pelosia muscerda*, *Eilema depressa* en *Miltochrista miniata*.

Een aantal soorten verdient het om even apart genoemd te worden, vanwege hun zeldzaamheid. De spanners *Costaconvexa polygrammata* en *Euphyia unangulata* worden nog maar betrekkelijk kort in Friesland waargenomen. Van beide soorten werden een aantal exemplaren gezien tijdens de inventarisatie in Van Oordt's Mersken. Op 13 september werd een exemplaar van de trekvlinder *Helicoverpa armigera* gevangen en op de een na laatste avond werd op smeer een exemplaar van *Agrochola lychnidis* waargenomen.

Vooraf aan de inventarisatie hadden we hoge verwachtingen van het gebied Van Oordt's Mersken. Hoewel we iets meer hadden verwacht, hebben we toch een behoorlijk aantal soorten aangetroffen, in totaal 276 verschillende soorten macro-nachtvlinders, waaronder een aantal erg interessante. Daarnaast werden nog 53 soorten micro-nachtvlinders vastgesteld.

Dat de verwachting, qua soortenaantal, niet helemaal werd gehaald kan te maken hebben met het matige weer en daarmee matige seizoenen dat we het afgelopen jaar meemaakten. In de hele maand augustus is het gebied niet een keer bezocht. En dat is toch wel een van de beste maanden om nachtvlinders te inventariseren. Met dit in het achterhoofd kunnen we stellen dat Van Oordt's Mersken een zeer soortenrijk gebied is. Van de planten en vogels was dit al bekend, maar nu dus ook van de nachtvlinderfauna.

Inventarisatie collectie Natuurmuseum Fryslân – Henk Hunneman

Met het project "Voorlopige atlas van de macro-nachtvlinders in Friesland" beogen wij onder meer inzicht te geven in populatie-ontwikkelingen en verschuivingen in het verspreidingsgebied van macro-nachtvlinders in Friesland. Daarom wordt bij elke soorttekst de huidige en voormalige verspreiding van de betreffende soort afgebeeld in verspreidingskaartjes. Veel historische gegevens over de verspreiding van nachtvlinders in Friesland zijn terug te vinden in het boek "Vlinders van Friesland" van Lempke (1985). Daarnaast vormen particuliere en museumcollecties van geprepareerde vlinders een belangrijke bron van historische waarnemingen. Om deze reden hebben een aantal leden van de vlinderwerkgroep Friesland besloten om de vlindercollectie van Natuurmuseum Fryslân op te nemen en te controleren op fouten. Dit artikel gaat in op de resultaten van deze

omvangrijke klus en laat zien dat ook een inventarisatie van een museumcollectie verrassende resultaten kan opleveren.

Conservator Peter Koomen van het Natuurmuseum Fryslân voert alle mutaties direct in de computer tijdens het opnemen van de collectie.

Om u een indruk te geven van de grootte van deze klus: de totale vlindercollectie van het Natuurmuseum Fryslân bestaat uit bijna 37.000 geregistreerde beesten, verdeeld over 414 insectendozen. Dat wil zeggen dat deze exemplaren zijn voorzien van een uniek nummer en in de database van het museum zijn opgenomen. Dit betekent overigens niet dat de naam die bij de betreffende soort staat vermeld juist is. Veel soorten stonden onder een verkeerde naam geregistreerd en moesten dus opnieuw worden gedetermineerd. Daarnaast zijn er nog ongeveer 1.500 vinders die niet in de database zijn opgenomen en nog op naam moeten worden gebracht. Pas daarna kunnen ook zij een plaats krijgen in het gegevensbestand. In een wisselende samenstelling van 3 tot 7 personen hebben leden van vlinderwerkgroep Friesland en conservator Peter Koomen vier hele dagen in het museum doorgebracht en zijn veel soorten gecontroleerd, opnieuw gedetermineerd en gewijzigd in of toegevoegd aan het gegevensbestand. Op dit moment is de klus bijna geklaard. Komend najaar hebben we nog één dag nodig om de resterende spanners (*Geometridae*) te controleren en een serie niet-geregistreerde beesten aan een nadere inspectie te onderwerpen. We willen dan ook een aantal lastige soorten (bijvoorbeeld uit het genus *Eupithecia*) beter bekijken. Dat je ook in museumcollecties nog verrassende vondsten kan doen blijkt uit het feit dat tijdens de bovengenoemde inventarisatie twee nieuwe soorten voor Friesland voor het voetlicht kwamen. Het blijkt te gaan om oude vangsten van

soorten die onder een verkeerde naam in de collectie stonden: *Aporophyla lueneburgensis* (Freyer) en *Lithophane furcifera* (Hufnagel). In de rest van dit artikel wordt aandacht besteed aan deze twee soorten.

Aporophyla lueneburgensis (Freyer) – Deze soort werd verzameld door wijlen Auke van Randen op 6 september 1956 te Oosterwolde. *A. lueneburgensis* is in

Nederland bekend van de heidevelden van de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug en enkele heideterreinen in Drenthe en Noord-Brabant (Post & Vanholder 1998). De vlinders zijn slechts een korte periode actief en komen weinig op licht, wat er toe kan bijdragen dat de soort maar sporadisch wordt waargenomen. Overigens wordt door sommige auteurs getwijfeld aan de

soortstatus van *A. lueneburgensis* ten opzichte van *A. lutulenta*, hoewel de verschillende verspreiding van beide soorten doet vermoeden dat er sprake is van uiteenlopende ecologische eisen.

Lithophane furcifera (Hufnagel) – Dit betreft een exemplaar uit een rupsenkweek van Camping in 1946. De rupsen zijn afkomstig uit Vijversburg nabij Tietjerk.

Deze op *L. lamda* gelijkende soort overwintert als vlinder en leeft in broekbossen en andere vochtige biotopen. De rupsen leven van els en berk en houden zich overdag op in bastspeten of tussen samengesponnen bladeren van de voedselplant. De soort wordt thans alleen nog in Noord-Brabant waargenomen.

Lempke, B.J. 1985. Vlinders van Friesland. Fryske Akademy, Leeuwarden.

Post, F. & B. Vanholder 1998. Verspreiding geslacht *Aporophyla* in Nederland en België. *Schubnieuws* 2(2): 5.

Determinatiedag 13 januari 2007 in Hemrik – Jannie Sinnema

Met 15 personen in huize Sinnema was het weer gezellig bij de koffie en later met de soep en broodjes. Hessel Hoornveld jr. had zijn digitale camera mee en de resultaten werden via een beamer op een muur geprojecteerd. Hiertoe moest wel eerst een groot schilderij worden verplaatst! Hessel toonde onder meer een bijzondere bladroller, waarop de microspecialisten Joop en Leo hun wenkbrauwen fronsten, want een naam konden ze zo snel niet noemen. Ook de foto's van nachtvlinders van Abel en Francisca zijn op naam gebracht. Volop werd er ook gepraat over de mogelijkheden voor macrofotografie van de moderne digitale camera's.

Op 16 september 2006 heeft Wiebe Poppe in Joure *Xanthia ocellaris* gevangen. Volgens vlindernet waren er 2 waarnemingen van deze uil bekend uit Friesland: Bakkeveen en Terschelling. Bij navraag bij de WVF bleek dat de melding uit Bakkeveen foutief was. De melding van Terschelling (Formerum, 4 september 1980) was ook van Wiebe, destijds nog gedetermineerd door de heer Lempke. Dit exemplaar was niet zo duidelijk als de recente vlinder uit Joure en Wiebe had zijn twijfels over de juiste determinatie: mogelijk was het een *Xanthia gilvago*. *Xanthia ocellaris* heeft meestal een licht vlekje in de niervlek en een uitstekend puntje aan de hoekige vleugelpunt. Door de vlinder te vergelijken met andere opgezette exemplaren van *gilvago* en een *ocellaris* kwamen we er niet uit. Deze *X. ocellaris* van Terschelling uit 1980 moet toch nog eens door macrospecialisten worden bekeken.

Toen bijna iedereen omstreeks half zes huiswaarts keerde, bleven Joop en Leo nog met slechts enkele ongedetermineerde micro's zitten.

Interessante macrolepidoptera uit Beetsterzwaag 2006 – Tymo Muus

Afgelopen jaar ben ik aan het inventariseren geslagen in de gebieden in en rondom mijn woonplaats, Beetsterzwaag. Het dorp is omgeven door schitterende plekjes met heide, venen, oude en jonge loof- en naaldbossen en is voornamelijk gelegen op de zandgronden.

Ik ben begonnen met lichten in het Reigersbos te Kortehebben, op 19 maart 2006. Geen indrukwekkende vondsten, maar wel hoge aantallen van *Apocheima hispidaria* (voorjaarsspanner, circa 40 per avond), *Agriopsis marginaria* (grote voorjaarsspanner), *Agriopsis leucophaearia* (kleine voorjaarsspanner), *Alsophila aescularia* (voorjaarsboomspanner) en het variabele bosbesultje *Conistra vaccinii*. Een paar dagen later, op 25 maart, dezelfde locatie, kon ik *Phigalia (Apocheima) pilosaria* (peretak) aan de lijst toevoegen. Op 4 april kon ook één exemplaar van *Orthosia cruda* (kleine voorjaarsuil) en vier exemplaren van *Biston strataria* (vroege spanner) aan de lijst worden toegevoegd. Kortom, het voorjaar kwam

langzaam maar zeker goed op gang. Al gauw volgden er vele andere soorten, een deel van de leukste soorten wordt in onderstaande teksten behandeld.

Kortehemmen: Het Reigersbos.

Op 24, 25, 26 april en 5 mei ving ik *Orthosia miniosa* (eikenvoorjaarsuil) op licht. De laatste jaren is de soort vaker waargenomen, al heb ik deze nog niet eerder waargenomen. Landelijk gezien is het ook een zeldzame soort. Ik stond wel vreemd te kijken toen ik op bovenstaande data, steeds in hogere aantallen, dit schitterende oranjebruine beestje tevens ving in het Reigersbos. Op 26 april op het Kortehemmerveld telde ik maar liefst 13 exemplaren. Op dezelfde dagen werden ook meerdere exemplaren van *Polyploca ridens* (groenige orvlinder) gevangen, een soort die ook voornamelijk op de zandgronden wordt waargenomen. De rupsen heb ik tot dusver alleen maar gevonden op takken op ooghoogte en zijn gemakkelijk te kloppen. Ook van *O. miniosa* trof ik verscheidene rupsen aan op eik. Een andere minder algemene *Orthosia*, namelijk *O. populeti* (populieren-voorjaarsuil), is in ditzelfde gebied ook waargenomen door mij op 15, 24 en 25 april.

Beetsterzwaag: Stiltegebied Rome.

Aan de noordkant van de rivier het Koningsdiep ligt het stiltegebied Rome, en vroeger waarschijnlijk het verlengde van Het Oordts Mersken. Soorten die gevangen werden, waren o.a. *Deilephila porcellus* (klein avondrood) op 10 juni, waarvan de rups ook leeft op walstro, een stuk of tien rupsen van *Shargacucullia scrophulariae* (helmkruidsvlinder) op 2 juli, *Cucullia chamomillae* (kamillemonnik), ook meerdere rupsen op kamille op 26 juli en de zeldzame voorjaarsspanner *Lycia hirtaria* (dunvlerkspanner) op 3 mei op licht. Van deze laatste zijn maar enkele vondsten uit Friesland bekend.

Lippenhuisterheide.

De Lippenhuisterheide is een groot heideveld waarbij een klein deel in bezit is van It Fryske Gea, en de rest in handen is van de families Harinxma/d'Assembourg. Op het deel van It Fryske Gea heb ik zowel overdag als 's nachts met licht geïnventariseerd.

In het najaar heb ik langs het zandpad met stroop gemeerd. Gelukkig resulteerde dit in succes, want op 27 oktober ving ik hier een wijfje van *Conistra erythrocephala* (roodkopwinteruil), samen met honderden *Conistra vaccinii*'s (bosbesuiltje), *Agrochola*'s en enkele *Eupsilia transversa*'s (wachtervlinder).

Olterterp.

Er is geïnventariseerd in het bos achter Het Witte Huis op 24 juni. Hier ving ik de mooie en tevens bijzondere *Panthea coenobita* (schijn-nonvlinder), die in Nederland haast alleen nog maar voor lijkt te komen in het grensgebied van Groningen/Friesland/Drenthe. De laatste jaren zijn ook enkele vondsten gedaan in

Noord-Brabant en Gelderland. Enkel één mannetje van *Phragmataecia castaneae* (rietluipaard) was ook van partij. Maanden later, op 6 september, werd een wijfje gevangen van *Trichiura crataegi* (grijsbands spinner). Op 15 september ving ik nog een mannetje van deze soort. Beide kwamen op licht.

Tuinvangsten te Beetsterzwaag.

Toen ik in 2003 met nachtvlinders begon, had ik me voor die tijd nog nooit gerealiseerd wat er 's nachts allemaal in mijn tuin zou rondvliegen. Hierna ben ik in 2004 begonnen met het lichten in de tuin, wat al snel wat rozenblaadjes en een leuke soort als *Naenia typica* (splinterstreep) op zou leveren.

In 2005 had ik in de tuin meerdere exemplaren van *Xanthia aurago* (saffraangouduil), *Macdunnoughia confusa* (getekende gamma-uil) en een enkele *Dichonia (Gripesia) aprilina* (diana-uil). Ook ving ik op 5 augustus de spanner *Ennomos erosaria* (gehakkelde spanner) in mijn tuin.

Dit jaar liet *M. confusa* het afweten in de tuin, wel een paar straten verderop vond ik een exemplaar op 11 september bij een buitenlamp. Op 9 oktober maar liefst drie exemplaren van de prachtige groene uil, *Dichonia aprilina*. De rest van de maand volgden er nog meer, maar niet meer dan een of twee per avond.

Het najaar kon wat mij betreft niet meer stuk toen ik op 20 oktober een wijfje van de schitterend gevlekte *Conistra rubiginea* (de gevlekte winteruil) ving op licht, een paar honderd meter buiten de tuin. Tot dusver is dit de meest noordelijke waarneming in Nederland!

Een ander juweeltje was voor mij *Chloroclysta siterata* (papegaaitje) op 4 oktober. Maar later leek het al een heel gewone verschijning te worden. Bijna elke dag wanneer ik de lamp aan had, ving ik wel een exemplaar, en op 13 oktober drie exemplaren. 25 oktober was het laatste exemplaar die ik heb gezien. Een andere opmerkelijke soort was op 30 juni *Hadena compta* (witband-silene-uil).

Losse vondsten.

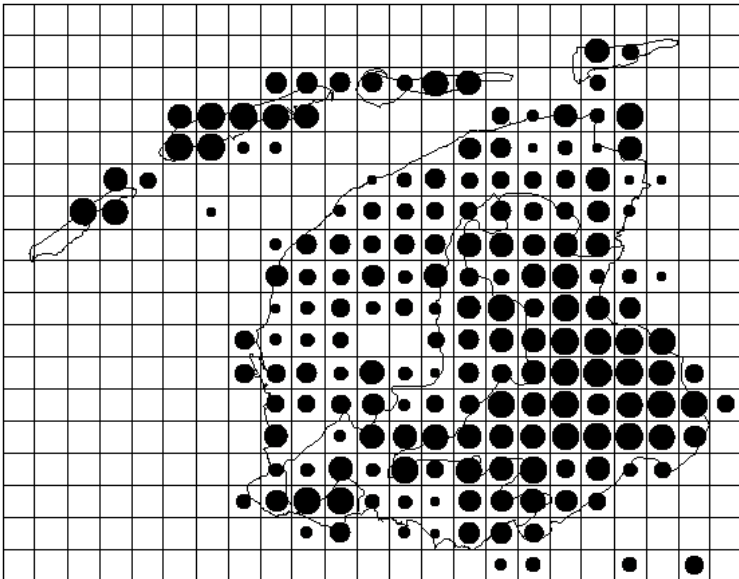
In het Van Oordt's Mersken heb ik op 27 mei een jonge rups van *Lymantria dispar* en rupsen van *Agriopsis aurantiaria* (najaarsspanner) en *Apocheima hispidaria* gevonden.

Tijdens de Nationale Nachtvlindernacht op 23 september waren er drie exemplaren van *Xanthia aurago* en één trekvlinder: *Helicoverpa armigera* (katoendaguil) op licht. Van de stroop zaten verschillende uilen te snoepen, waaronder *Allophyes oxyacanthae* (meidoornuil) en *Dryobotodes eremita* (eikenuiltje).

Het volledige jaarverslag met een meer uitgebreidere toelichting per soort en ervaringen is beschikbaar op aanvraag (tmuus@hotmail.com).

Soortenrijkdom Friesland in kaart gebracht – Auke Hunneman

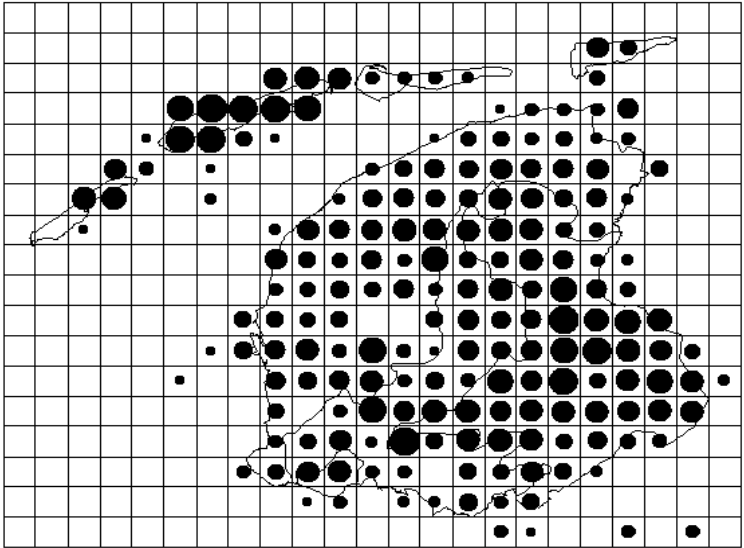
De database ten behoeve van het nachtvlinderproject van vlinderwerkgroep Friesland bevat een schat aan (vooral) faunistische gegevens over macro-nachtvlinders. Op het moment van schrijven (3 februari 2007) bestaat de database uit meer dan 100.000 regels, dat wil zeggen dat de hoeveelheid gegevens die zijn verzameld voor de Friese dagvlinderatlas (Vlinderwerkgroep Friesland & De Vlinderstichting 2000) binnenkort wordt geëvenaard. Gezien het beperkte aantal leden dat zich met nachtvlinders bezighoudt is dat geen onverdienstelijke prestatie.

Figuur 1 Aantal soorten macronachtvlinders per uurhok (3 februari 2007)

Om een beeld te krijgen waar in Friesland gebieden liggen die wellicht meer aandacht nodig hebben, is bovenstaand kaartje gemaakt (Figuur 1). Friesland is verdeeld in uurhokken (5 x 5 km.). In elk hok geeft de stipgrootte aan hoeveel soorten macro-nachtvlinders daar zijn waargenomen; hoe groter de stip, des te meer soorten (voor de liefhebbers: de stipgrootte is evenredig aan de logaritme van het aantal soorten). Zoals het kaartje aangeeft zijn er vrijwel geen witte plekken meer. Met andere woorden: plekken van 25 vierkante kilometer waarvan geen macro-nachtvlinder bekend is, zijn er in Friesland bijna niet. Maar er bestaan grote verschillen tussen hokken.

De zandgronden in het zuidoosten van de provincie en de waddeneilanden zijn soortenrijker dan het veenweidegebied en de als ‘saai’ bekend staande kleigronden. Deze verschillen in soortenrijkdom zijn voor een belangrijk deel te verklaren door verschillen in waarnemingsintensiteit. Veel vlindersaaiers hebben favoriete gebieden waar ze regelmatig naartoe gaan en ook de woonomgeving van de waarnemers speelt een belangrijke rol. Het is daarom verstandig om te corrigeren voor het aantal waarnemingsdagen (Anonymus 2004).

Figuur 2 Aantal waarnemingsdagen per uurhok (3 februari 2007)

Figuur 2 laat de ruimtelijke verdeling van het aantal waarnemingsdagen per uurhok zien. Uit een vergelijking van figuren 1 en 2 blijkt dat de soortenrijkste uurhokken het vaakst zijn bezocht. Er is dus duidelijk een verband tussen de waarnemingsintensiteit en het aantal soorten in een bepaald gebied (Pearson correlatie=0,67;p<0,01).

Natuurlijk zijn sommige gebieden van nature soortenrijker dan andere, maar de verschillen zijn minder groot dan het kaartje ons wil doen geloven. Alleen al het feit dat bepaalde gebieden weinig worden onderzocht, zorgt er voor dat er minder over wordt gesproken of geschreven, waardoor ze weer minder worden bezocht, enzovoorts.

Tabel 1 De vijf soortenrijkste uurhokken van Friesland

URHOK	PLAATS(EN)	AANTAL SOORTEN
205-560	Hemrik, Wijnjewoude	441
145-600	Midsland-Noord, Terschelling	427
200-560	Beetsterzwaag	410
215-555	Oosterwolde	362
150-600	Hoorn, Terschelling	350

Tot slot: niemand zal de illusie hebben dat we heel Friesland volledig op lepidoptera kunnen bemonsteren. Toch is het voor een goed inzicht in de vlinderdiversiteit van Friesland noodzakelijk dat we ook de op voorhand minder aantrekkelijke gebieden bezoeken. Een representatieve bemonstering van de fysisch-geografische regio's is daarom een eerste stap in de juiste richting.

Referenties

Anonymus 2004. Geen witte plekken meer op de kaart van Nederland (maar wel grijze). Nieuwsbrief van de Werkgroep Vlinderfaunistiek 3: 2-3.

Vlinderwerkgroep Friesland & De Vlinderstichting 2000. Dagvlinders in Fryslân. Friese Pers Boekerij, Leeuwarden; KNNV, Utrecht.

Eilema complana versus *Eilema lurideola* – Gerrit Tuinstra

Op 10 maart j.l. hield de Sectie Ter Haar de voorjaarsbijeenkomst, in Lexmond. Op deze bijeenkomst waren we als Friezen weer met een behoorlijke afvaardiging (11 personen) present. Zoals altijd was het weer een afwisselende en boeiende bijeenkomst. Naast de bestuurlijke mededelingen werden er door verschillende personen uiteenlopende praatjes gehouden en diverse faunistische mededelingen gedaan.

Rob de Vos hield een korte workshop met als titel “De *Eilema*-soorten in Nederland”. Een aantal van deze soorten, waarvan de rupsen van korstmossen en algen leven, kunnen onderling met elkaar verward worden. De volgende zes *Eilema*'s kunnen verspreid over Nederland en ook in Friesland worden waargenomen:

- *E. depressa*,
- *E. pygmaeola*,
- *E. griseola*,
- *E. complana*,
- *E. lurideola* en
- *E. sororcula*.

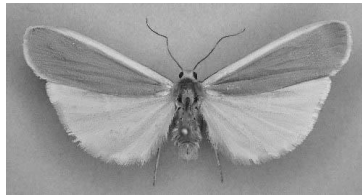
De enige soort waarvan de mannetjes qua uiterlijk duidelijk van de vrouwtjes verschillen is *E. depressa*. Deze soort heeft donkere achtervleugels. De kleinste Nederlandse *Eilema*-soort is *E. pygmaeola*, die eigenlijk uitsluitend in de kustgebieden (duinen) voorkomt. *E. griseola* komt in twee kleurvormen voor, grijs en (in mindere mate) gelig. Deze soort heeft een wat bredere voorvleugel en mist de karakteristieke gele voorrand van de voorvleugel, die bij een aantal andere soorten duidelijk zo aanwezig is. Veel kleiner dan bv. *E. griseola* en eigenlijk de enige echte gele *Eilema* is *E. sororcula*.

De reden van het houden van deze workshop was voornamelijk de gebleken verwarring tussen de soorten *E. complana* en *E. lurideola*. Veel exemplaren van beide soorten in collecties zijn in het verleden met elkaar verwisseld.

Een aantal vrij opvallende kenmerken maken dit eigenlijk overbodig. Zowel *E. complana* als *E. lurideola* hebben (zeer) lichte ondervleugels, wat beide soorten onderscheidt van de andere *Eilema*'s. De bovenzvleugels van beide soorten zijn grijs (bij *E. lurideola* iets donkerder dan *E. complana*), met een gele voorrand van de voorvleugel. Verschillen zitten hem in de vleugelbreedte (bij *E. lurideola* breder dan *E. complana*) en de uitloop van de gele rand in de vleugelpunt. De gele rand is bij *E. complana* over de hele vleugel even breed, terwijl deze rand bij *E. lurideola* naar de vleugelpunt versmalt. Rob merkt op dat dit kenmerk bij levende exemplaren van *E. complana* in rust niet altijd goed kan worden waargenomen. Dit

E.complana

E.luridiola

Foto's: A.Saunders en G.Tuinstra

heeft te maken met de karakteristieke rusthouding; de vlinder rolt de vleugels als het ware rond het lichaam. De Nederlandse naam van de vlinder is goed gekozen: streepkokerbeertje. Een volgend kenmerk is dat de “kraag” (net achter de kop) bij *E. complana* geheel geel is. Bij *E. lurideola* is de kraag ook geel maar bij deze

soort bevat de kraag altijd een verdonkering, terwijl dit bij *E. complana* nooit het geval is. Nog een kenmerk (vooral bij mannetjes) zit hem in het achterlichaam. Bij *E. complana* is deze vanaf de achterste punt tot ongeveer halverwege het lichaam meestal gelijk van kleur. Bij *E. lurideola* is dit over maximaal een derde van het achterlichaam.

Hoewel *E. lurideola* geen zeldzaamheid lijkt te zijn, komt de soort waarschijnlijk minder voor dan *E. complana*. Dat is ook onze ervaring hier in Friesland. Rob toont van beide soorten een verspreidingskaartje maar merkt daarbij op dat daarin fouten zitten, wat te maken heeft met verkeerde determinaties. Hij roept dan ook op om exemplaren in collecties te controleren en eventuele fouten aan hem door te geven.

Vorig jaar hebben we de collectie in het Natuurmuseum Fryslân onder de loep genomen, waaronder ook de familie *Arctiidae* (beervlinders) waartoe de *Eilema*'s behoren. Ook daar bleken nogal wat fouten in te zitten. Een groot deel van de als *E. lurideola* gedetermineerde exemplaren zijn daarbij bij *E. complana* terecht gekomen. Andersom geldt dit voor een kleiner aantal.

Hoewel er dus een aantal goed waarneembare (onderscheidende) kenmerken zijn voor *Eilema complana* en *Eilema lurideola*, blijft het dus goed opletten bij vangsten van deze soorten.

Op de site “Voorlopige atlas van de macro-nachtvlinders in Friesland” (www.vlinderwerkgroepfriesland.nl/nachtvlinders) staan foto's van alle zes in Friesland voorkomende *Eilema*-soorten. Alle hierboven genoemde kenmerken van *Eilema complana* versus *Eilema lurideola* zijn duidelijk te zien op deze foto's.

Tweede zoektocht naar de Sleedoornpage – Siep Sinnema

In februari 2006 heeft de Vlinderwerkgroep Friesland een excursie tussen Steenwijk en Wolvega gehouden om vast te stellen of de Sleedoornpage zich in Friesland gevestigd heeft. Die zoektocht met ongeveer 20 mensen was tevergeefs: er werden geen eitjes van de Sleedoornpage gevonden. De vlinder is al wel een aantal keren in Friesland gezien, voor het eerst in 1982. Het gaat daarbij echter om slechts enkele waarnemingen en die kunnen ook betrekking hebben op zwervende exemplaren. De beste methode om vast te stellen of de Sleedoornpage zich in Friesland voortplant, is het vaststellen van ei-afzetting, die plaatsvindt in de oksels van takken van de Sleedoorn. Afgelopen zomer werd melding gemaakt van een vlinder van de Sleedoornpage in een tuin in Wolvega.

Vandaar dat een drietal vroege vogels, namelijk Gerrit Tuinstra, Jannie Sinnema en Siep Sinnema op 17 februari 's morgens in de buurt van Wolvega opnieuw gingen zoeken naar deze speld in een hooiberg. De eitjes zijn minder dan een millimeter groot, maar vallen door de witte kleur gelukkig nog enigszins op. Na uren zoeken in Sleedoornstruiken rond Wolvega werd de moeder bijna opgegeven en leek het vinden van het eerste kievitsei op dat moment gemakkelijker dan het ontdekken van deze vlindereieren, maar in dit geval werd het doorzetten beloofd:

na ruim 3 uur zoeken werd in een Sleedoornwal op maar liefst 6 plekken een ei in de oksel van een tak aangetroffen. Uiteraard werd de vondst gefotografeerd (zie ook onze website) en kon de dag niet meer stuk. In de euforie kwamen bestaande plannen, om dit eerste ei aan de commissaris der koningin aan te bieden, weer boven. Maar omdat de 17^e februari in het weekend viel, was de heer Nijpels niet in het provinciehuis aanwezig. Wel is een persbericht naar de Leeuwarder Courant en het Friesch Dagblad gestuurd, maar daar was men daar minder onder de indruk

ei sleedoornpage
foto's S.G.Sinnema en G.Tuinstra

dan de mensen van de vlinderwerkgroep, want het bericht is nooit in de krant verschenen. Kennelijk is het uitsterven van een soort groter nieuws dan het vaststellen dat een nieuwe soort zich hier heeft gevestigd. In ieder geval is nu voor het eerst vastgesteld, dat de Sleedoornpage zich in Friesland voortplant.

Nieuwe soort voor Nederland – Gerrit Tuinstra

In de vorige Flinterwille (oktober 2006) schreef ik een stukje met als titel “Nieuwe soorten macro-nachtvlinders voor Friesland in 2006”. Daarin stond onder andere: “Over het algemeen worden nieuwe soorten voor de fauna voor het eerst waargenomen in de zuidelijke provincies. De kans om in Friesland een nieuwe soort voor de fauna waar te nemen is vrij klein, maar uiteraard aanwezig”.

Dit laatste, dus dat de kans aanwezig is dat er in Friesland een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna waargenomen wordt, bleek kort geleden inderdaad zo te zijn. Vorig jaar ving Hessel Hoornveld jr. een micro-nachtvlinder. Omdat het om een opmerkelijk gekleurde en getekende vlinder ging, besloot hij het exemplaar te fotograferen om vervolgens de vlinder weer te laten vliegen. Misschien kunt u het zich nog herinneren van de najaarsbijeenkomst eind vorig jaar, toen de foto van de vlinder door Hessel getoond werd, omdat hij de vlinder nog niet gedetermineerd

had. Maar op die bijeenkomst konden we helaas niet achter de naam van het exemplaar komen.

Op de determinatiedag besloot Hessel de foto opnieuw te tonen in de hoop dat de daar aanwezige micro-deskundigen de soort wél zouden kunnen vaststellen. Maar ook op die dag zijn we er met z'n allen weer niet uitgekomen. De vlinder bleef dus ongedetermineerd achter op Hessel's memory-stick. Maar ook op mijn laptop en zodoende had ik de mogelijkheid om de foto te mailen naar een aantal specialisten op het gebied van bladrollers, want we waren wel tot de conclusie gekomen dat het om een bladroller ging. Naar aanleiding van die foto kreeg ik van twee specialisten, onafhankelijk van elkaar, de mededeling dat het om een soort ging die, voor zover achterhaald kon worden, nog nooit in Nederland waargenomen was.

Een grote bijzonderheid dus! Omdat het om een enkel exemplaar ging lijkt het ons goed om in de vliegtijd een keer op de vindplaats te gaan kijken of we meer exemplaren kunnen vinden en we mogelijk wat meer zicht kunnen krijgen op de eventuele populatie en het biotoop waarin deze zich dan bevindt.

Op de voorjaarsbijeenkomst kan de foto van de vlinder nogmaals getoond worden, maar nu eindelijk met de juiste naam van de vlinder!

Interessante vlindersites op internet

Neem eens een kijkje op:

<http://www.butterflies-moths.com/lepsonline/index.htm> (The online guide to the biology and ecology of lepidoptera)

<http://kimmos.freeshell.org/> of <http://www.silvonen.net> (site van de Fin Kimmo Silvonen)

Ledenmutaties:

Nieuw lid:

De heer H. Post
De Hazzenút 20
9251 NR Burgum

Adreswijziging:

De heer A. Hunneman
Hamburgerstraat 14a
9714 JB Groningen

De heer H. Hunneman
Ardennen 9
3524 VC Utrecht

Afmelding als lid:

De heer J. Fokkema - Menaldum
Mevrouw R. Riemsma - Fochteloo
De heer W. Terluin – Noardburgum

Noteer deze data in uw agenda!

- zaterdag 14 april Bijeenkomst sectie Snellen te Lexmond.
- donderdag 19 april Voorjaarsbijeenkomst Vlinderwerkgroep Friesland in de Fûgelhelling te Ureterp, aanvang 14.00 uur.
- zaterdag 26 mei Dag- en nachtvlinderexcursie Appelscha.
- 8 t/m 10 juni Zomerbijeenkomst NEV te Mechelen
- 16 t/m 17 juni Dag- en nachtvlinderexcursie Ameland.
- 29 juni t/m 1 juli Excursie secties Ter Haar en Snellen in Flevoland.
- zaterdag 28 juli Excursie KNNV Drachten: vlinders van de Schaopedobbe.
- zaterdag 11 augustus Dag- en nachtvlinderexcursie IJsselmeerkust.
- vrijdag 7 september Nationale Nachtvlinder Nacht.
- zaterdag 20 oktober Bladmijnenexcursie Ferwert.

Vlinderwerkgroep Friesland

Bestuur

Siep Sinnema	voorzitter Sparjeburd 29 tel. 0516-471222	8409 CK Hemrik s.g.sinnema@wanadoo.nl
Gerard Bergsma	secretaris Bosweer 29 tel. 0516-432414	8426 GS Appelscha bergsmagj@cs.com
Luut de Zee	penningmeester Oer de Feart 184 tel. 06 - 50656442	8502 CR Joure
Jannie Sinnema-Bloemen	bestuurslid Sparjeburd 29 tel. 0516-471222	8409 CK Hemrik s.g.sinnema@wanadoo.nl
John Boosman	bestuurslid Koaidyk 5 tel. 0511-539238	9264 TT Earnewâld john.boosman@wanadoo.nl
Gerrit Tuinstra	bestuurslid De Twee Gebroeders 214 tel. 0512-518246	9207 CB Drachten gerrittuinstra@wanadoo.nl
Contributie	€ 5,00 per jaar. Girorekening 7223259 t.n.v. L.D. de Zee, Joure	
Redactieadres	Sparjeburd 29 8409 CK Hemrik e-mail adres: s.g.sinnema@wanadoo.nl	
Vlinderwerkgroep Friesland op internet:		www.vlinderwerkgroepfriesland.nl
e-mail adres:		info@vlinderwerkgroepfriesland.nl